

N:o 8.

Ank. till Riksd. Kansli den 26 Februari 1884, kl. 3 e. m.

*Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 4,
i anledning af väckta motioner om åtgärders vidtagande
för att gifva undervisningen i våra folkskolor en mera
praktisk karakter.*

I syfte att få undervisningen i våra folkskolor bedrifven på ett mera praktiskt sätt, med lifvets behof och fordringar till ögonmärke, föreslår Herr *Johan Anderson* i Tenhult

dels, i motionen N:o 6, att Riksdagen måtte genom skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета en lättfattlig läro- eller läsebok angående våra lagar och författningar, lämplig för folkskolans behof, samt låta tillse, att vid folkskolans undervisning i allmänhet större afseende fästes vid det praktiska lifvets fordringar än hvad hittills skett;

och *dels*, i motionen N:o 142, att i sammanhang härmed »äfvén måtte framhållas behovét af lämpliga och med hänsyn till undervisningens praktiska syfte affattade läroböcker i folkskolans ämnen samt den önskan, att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga erforderliga åtgärder för detta behofs tillgodoseende».

Utskottet, som tagit dess motioner i ett sammanhang under öfvervägande, kan icke annat än instämma med motionären i önskvärheten deraf, att undervisningen i våra folkbildningsanstalter anordnas och be-

drifves på sådant sätt, att den blifver i möjligaste mån fruktbringande för det uppväxande släktets framtida lif och verksamhet.

Huruvida det åter kan vara för det åsyftade ändamålet lämpligt, att lagfarenhet upptages bland folkskolans läroämnen, derom hyser Utskottet det största tvifvel. Först och främst befarar nemligen Utskottet — äfven under förutsättning att barnen i folkskolan skulle kunna med nöje och nytta idka juridiska studier, och att läraren, utan att sjelf hafva genomgått någon juridisk kurs, skulle kunna med framgång handleda barnen vid dessa studier — att folkskolan svårligen tål vid att betungas med ifrågavarande nya ämne, då densamma redan har en tillräckligt dryg uppgift, tillräckligt många läroämnen och tillräckligt stora lärokurser att svara för, men ännu mer betviflar Utskottet, att juridik är ett passande läroämne för folkskolans öfvermagar af begge könen. Snarare tror Utskottet, att det skulle vara ej mindre ett svårt pedagogiskt misstag än en oförsvarlig misshushållning med den under alla förhållanden ingalunda öfverflödiga lärotiden, om barnen skulle sysselsättas med juridiska studier, innan de ännu vunnit den mognad i förstånd och kunskaper, som utexamen från folkskolan förutsätter. Icke mindre olämpligt synes det ock vara att upptaga studiet af lagfarenhet i fortsättningsskolan, hvars korta tid af 6 veckor mer än väl behöfves för att bibringa barnen en grundligare insigt samt större färdighet och säkerhet i folkskolans nuvarande ämnen, framför allt i räkning och modersmålets skriftliga behandling. Utskottet finner sig alltså af dessa skäl förhindradt att till bifall förorda motionärens förslag, i hvad det afser utarbetandet af en läro- eller läsebok angående våra lagar och författningar för folkskolans räkning.

Beträffande hvad motionären vidare föreslår i motionen N:o 6, förmenar Utskottet först och främst, att undervisningen i våra folkskolor under sitt tidigare stadium, i fall densamma skall bedrifvas efter rigtiga pedagogiska grundsatser, hvarken kan eller bör anläggas med hufvudsaklig hänsyn till det praktiska lifvets behof och fordringar. Så länge nemligen barnen ännu äro i fysiskt och intellektuelt hänseende mindre försigkomna samt i saknad af de förberedande kunskaper och färdigheter, som utgöra en nödvändig förutsättning för deras vidare fortkomst på studiibanan, ligger det i sakens natur, att undervisningens främsta uppgift måste vara att bibringa dem ett underlag af sådana grundläggande kunskaper och färdigheter samt att öfva och utveckla deras själsförmögenheter, utan hänsyn till andra aflägsse liggande ändamål utanför skolan och barnens ännu högst begränsade begreppsfer.

Under sitt senare stadium — i folkskolans högre årsklasser och i fortsättningskolan — synes undervisningen deremot både kunna och bära anläggas och bedrivas med vida större hänsyn till det praktiska och medborgerliga lifvets kraf. Utskottet tror ock, att skolorna i allmänhet allt mer börjat verka i sådant syfte, i den mån lärarepersonalen förvärfvat sig grundligare kunskaper, särdeles i metodiskt afseende, samt folkskoleinspektionen genom fortsatta impulser lyckats allt mera leda undervisningen in i rätta spåret mot det rätta målet. Sålunda lär ingen, som gjort sig närmare förtrogen med folkundervisningen och under längre tid följt dess utveckling, kunna undgå att finna, det undervisningen t. ex. i modersmålet, — vare sig man fäster sig vid barnens säkerhet i att läsa väl och med eftertanke eller vid deras förmåga att muntligen gifva uttryck och sammanhang åt sina tankar eller vid deras färdighet att skriftligen behandla språket riktigt — numera i allmänhet bedrivs på ett ganska praktiskt och ändamålsenligt sätt, som bör tillfredsställa alla skäligen anspråk. Med lika tillfredsställelse torde man ock kunna vitsorda barnens allt mer uppdrifna färdighet att behandla decimalsystemet och att både i hufvudet och på taflan kunna lösa allehanda praktiska räkneuppgifter så väl i andra afseenden som särskildt angående mynt, mått, mål och vikt. I öfriga ämnen, företrädesvis geometri och naturkunnighet, torde ock undervisningens framsteg i praktisk rigtning vara omiskänneliga. Utskottet anser sig derföre ega grundade skäl för det antagande, att folkskolan i allmänhet efter förmåga sträfvar att bibringa barnen en praktisk och medborgerlig bildning till nytta och användbarhet i lifvet, om ock ännu åtskilliga brister och undantag i detta afseende finnas att anmärka. Vid sådant förhållande, och då så väl i normalplanen för undervisningen i folkskolan som på flere andra ställen anvisningar, erinringar och föreskrifter äro lemnade, genom hvilkas iakttagande undervisningen bör få den praktiska karakter, som motionären afser, synes icke heller någon giltig anledning finnas att biträda hans förslag derom, att Riksdagen må hos Kongl. Maj:t anhålla om ytterligare föreskrifter rörande undervisningens bedrivande med större afseende på det praktiska lifvets fordringar.

Deremot finner Utskottet motionärens förslag om åtgärders vidtagande för folkskolans förseende med lämpliga läroböcker vara desto mer förtjent af uppmärksamhet och behjertande.

Af läroboken bestämmes högst väsentligt undervisningen i hvarje ämne både till form, innehåll och mål. Liksom sålunda en god och passande lärobok är ett ypperligt hjälpmedel i lärarens hand att bibringa barnen

ett fruktbarande vetande i ämnet, likaså motverkar en olämplig och dålig lärobok uppnåendet af verkligt goda resultat af undervisningen, äfven om läraren är kunnig och duglig. Är dertill läraren mindre kunnig och begåfvad, så blifver skadan af en dålig lärobok dubbelt stor. Af största betydelse för folkskolan är derföre att ega tillgång på passande och ändamålsenligt affattade läroböcker. Hittills har emellertid denna viktiga angelägenhet icke blifvit behörigen uppmärksammas och behjertad. Visserligen finnes för folkskolans räkning en ganska riklig lärobokslitteratur, men om denna litteratur är lika god och värdefull som den är ymnig, finnes stort skäl att betvifla. Ätminstone är visst, att många af de läroböcker, som begagnas i våra folkskolor, ingalunda uppfylla äfven måttliga anspråk på lämplighet för detta ändamål. Flere af dem kunna visserligen ega åtskilliga förtjenster i öfrigt, utan att dock ega den att vara passande i folkskolan. Andra åter sakna än nöjaktig planläggning i metodiskt afseende, än önskvärd systematisk reda och öfersigtlighet, än passande begränsning. I sistnämnda afseende befinnas en del läroböcker vara för vidlyftiga och öfverlastade med detaljer, under det ur andra åtskilliga partier finnas uteslutna, hvilka just i en folkskolebok synas böra hafva sin rätta plats. Sålunda — för att blott påpeka ett exempel bland många — skall man i de flesta, möjligen i alla, läroböcker i naturkunnighet förgäfvos leta efter en populär och ändamålsenligt affattad framställning af det viktigaste i helsovårdsläran och af sådana växtalster, t. ex. svampar m. fl., som för folket kunna hafva största intresse, m. m. dylikt.

Utskottet tror derföre, att för närvarande ingen större tjänst skulle kunna bevisas folkskolan, än om ändamålsenliga åtgärder å det allmännas sida blefve vidtagna för att afhjelpa det behof af lämpliga läroböcker i folkskolans ämnen, som förefinnes. Och då Utskottet har sig bekant, att Kongl. Maj:t förut låtit sakkunnige män utarbета planer, efter hvilka grundsatser läroböcker i en del läroämnen vid de allmänna läroverken lämpligast borde affattas, anser Utskottet, att en likartad åtgärd äfven bör vidtagas i afseende på läroböckerna i folkskolans ämnen. Och om vidare vissa pris utfästes för de bästa läroböcker, som blefve i enlighet med nämnda grundsatser författade och af utsedde granskningsmän rekommenderade till begagnande i skolorna, förmenar Utskottet, att ändamålet lätt nog skulle vinnas.

På grund af hvad sålunda anförts, får Utskottet vördsamt hemställa:

- 1) med afseende å Johan Anderssons motion, N:o 6,

att denna motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda;

2) med afseende på samme motionärs motion N:o 142,

att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla om vidtagande af lämpliga åtgärder för att tillgodose folkskolans behof af ändamålsenligt affattade läroböcker i de särskilda läroämnena.

Stockholm den 26 Februari 1884.

På Utskottets vägnar:

A. RUNDBÄCK.
